

การแก้ไขหาในกรณีลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัวตามกฎหมายไทย

ตามปกติ เมื่อลูกหนี้ก่อนยื่นข้อมีหนี้ที่ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ หากไม่ชำระ เจ้าหนี้ย่อมมีสิทธิบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินของลูกหนี้จนสิ้นเชิง ตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ ส่วนกระบวนการพิจารณาชั้นศาลอันเป็นวิธีการบังคับชำระหนี้ที่มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เช่น เจ้าหนี้อาจขอให้ศาลยึดทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อขายทอดตลาดชำระหนี้ แต่ในกรณีที่ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว มีหนี้สินมากกว่าทรัพย์สิน และมีเจ้าหนี้หลายคน ทรัพย์สินที่มีอยู่ไม่พอชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ทุกคน การจะปล่อยให้เจ้าหนี้ต่างคนต่างฟ้องลูกหนี้เป็นคดีแพ่งสามัญ เพื่อบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินของลูกหนี้ก็จะเป็นการสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายและลูกหนี้ย่อมไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะนำมาขายทอดตลาดเพื่อแบ่งให้แก่เจ้าหนี้ทุกคนได้อย่างเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ยังทำให้เสียเวลาในการดำเนินคดี ส่วนลูกหนี้นั้นหากจะปล่อยให้เลือกชำระหนี้แก่เจ้าหนี้คนใดคนหนึ่งหรือหลายคน ย่อมจะเกิดความไม่เป็นธรรมต่อเจ้าหนี้ทั้งหลายอย่างแน่นอน กฎหมายจึงให้โอกาสเจ้าหนี้เลือกฟ้องลูกหนี้ให้ตกเป็นบุคคลล้มละลาย แล้วนำทรัพย์สินของลูกหนี้ทั้งหมดมาแบ่งเฉลี่ยให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายอย่างเท่าเทียมกัน เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลายที่ต้องการให้เจ้าหนี้ทั้งหลายได้รับชำระหนี้เสมอภาคตามส่วนโดยรวดเร็วและเสียค่าใช้จ่ายน้อย และคุ้มครองลูกหนี้มิให้ถูกบีบบังคับเร่งรัดให้ชำระหนี้ด้วยความมิเป็นธรรม และเพื่อให้ลูกหนี้ที่สุจริตมีโอกาสตั้งต้นชีวิตใหม่และก่อสร้างหลักฐานใหม่ได้ และเพื่อประโยชน์แก่สาธารณะโดยป้องกันมิให้ลูกหนี้มีโอกาสไปหลอกลวงบุคคลอื่นอีก และมีบทลงโทษลูกหนี้และบุคคลอื่นที่ทุจริตด้วย¹ ฉะนั้นกฎหมายล้มละลายจึงให้ทางเลือกแก่เจ้าหนี้และลูกหนี้ดังนี้

¹ หลวงสารนิยประศาสน์, "หลักปฏิบัติตามกฎหมายล้มละลายที่เกี่ยวกับศาล,"

3.2 เจ้าหนี้

กฎหมายล้มละลายของไทย ได้เปิดโอกาสให้เจ้าหนี้มีสิทธิเลือกฟ้องลูกหนี้ที่มีหนี้สิน พันตัว เป็นคดีล้มละลาย เพื่อให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ จะเป็นผู้จัดการและทรัพย์สินของลูกหนี้ พร้อมทั้งรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ แล้วนำมาแบ่ง เฉลี่ยชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามส่วนแห่งจำนวนหนี้อันก่อให้เกิดความเป็นธรรมขึ้นระหว่างเจ้าหนี้ด้วยกัน ทำให้ไม่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีแห่งแต่ละเรื่อง โดยให้เจ้าหนี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ตามสิทธิเรียกร้องที่มีต่อลูกหนี้ ซึ่งการยื่นคำขอรับชำระหนี้ของเจ้าหนี้แบ่งได้เป็น 2 กรณี คือ

3.1.1 เจ้าหนี้มีประกัน

โดยปกติแล้ว เจ้าหนี้มีประกันย่อมมีสิทธิเหนือทรัพย์สินอันเป็นหลักประกัน ซึ่งลูกหนี้ได้ให้ไว้ก่อนถูกพิทักษ์ทรัพย์ และสามารถบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินนั้นได้อยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องยื่นคำขอรับชำระหนี้ แต่กฎหมายก็ให้โอกาสเจ้าหนี้มีประกันยื่นคำขอรับชำระหนี้ได้ โดยสละหลักประกัน เพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย แล้วขอรับชำระหนี้เต็มจำนวน หรือ เจ้าหนี้มีประกันอาจบังคับเอาแก่ทรัพย์สินอันเป็นหลักประกัน หรือขอให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ขายทอดตลาดทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันแล้วขอรับชำระหนี้ในส่วนที่ยขาด หรือเจ้าหนี้มีประกัน อาจที่ราคาทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันแล้วขอรับชำระหนี้สำหรับจำนวนที่ยังขาดอยู่ ตามมาตรา 96 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483

3.1.2 เจ้าหนี้ไม่มีประกัน

สำหรับเจ้าหนี้ไม่มีประกันนั้นย่อมมีสิทธิขอรับชำระหนี้ได้ ถ้ามูลแห่งหนี้เกิดขึ้นก่อนวันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ แม้ว่าหนี้นั้นจะยังไม่ถึงกำหนดชำระหรือมีเงื่อนไขก็ตาม เว้นแต่ว่าหนี้ที่เกิดขึ้นนั้นฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมาย หรือศีลธรรมอันดี หรือเป็นหนี้ที่ฟ้องร้องบังคับคดีไม่ได้ หรือเป็นหนี้ที่เจ้าหนี้ยอมให้ลูกหนี้กระทำขึ้น เมื่อเจ้าหนี้ได้รู้ถึงการที่ลูกหนี้มีหนี้สินพันตัว ซึ่งจะนำมาขอรับชำระหนี้ไม่ได้ เป็นไปตามมาตรา 94 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483

สำหรับหนี้ที่เจ้านี้ยอมให้ลูกหนี้กระทำขึ้นเมื่อเจ้าหนี้ได้รู้ถึงการที่ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว ซึ่งเจ้าหนี้จะนำมาขอรับชำระหนี้ไม่ได้ ตามมาตรา 94 (2) นั้น เนื่องจากว่ากฎหมายไม่ประสงค์ให้ลูกหนี้เพิ่มพูนหนี้สินมากขึ้น ในเมื่อลูกหนี้ตกเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวอยู่แล้ว เพราะจะเป็นการเสียหายแก่เจ้าหนี้ยิ่งขึ้น ถึงแม้ว่าหนี้ที่เจ้านี้ยอมให้ลูกหนี้กระทำขึ้นซึ่งที่เจ้าหนี้ทราบอยู่แล้วว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว จะทำไปด้วยความสุจริตหรือเห็นว่าลูกหนี้มีโอกาสจะพ้นตัวได้ก็ไม่สามารถขอรับชำระหนี้จากคดีล้มละลายได้

3.1.3 ใครมีอำนาจฟ้องลูกหนี้ให้เป็นบุคคลล้มละลาย

ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย บุคคลซึ่งเป็นลูกหนี้อาจล้มละลายได้

3 กรณี โดย

- ก. เจาหนี้ฟ้อง
- ข. ผู้ชำระบัญชีของนิติบุคคลขอให้นิติบุคคลนั้นล้มละลาย
- ค. เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขอให้ผู้เป็นหุ้นส่วนล้มละลายตามนิติบุคคล

3.1.4 หลักเกณฑ์การฟ้องคดีล้มละลาย

- ก. เจ้าหนี้

การฟ้องขอให้ล้มละลายของเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ จะแบ่งเป็นการฟ้องของเจ้าหนี้ทั่วไป และการฟ้องของเจ้าหนี้มีประกัน

1. การฟ้องของเจ้าหนี้ทั่วไป การฟ้องขอให้ลูกหนี้ล้มละลายของเจ้าหนี้ทั่วไปมีบัญญัติไว้ในมาตรา 7 ประกอบกับมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2526 มาตรา 3 ซึ่งมีหลักเกณฑ์สำคัญดังนี้

- ก. ลูกหนี้มีภูมิลำเนาหรือประกอบธุรกิจในราชอาณาจักร
- ข. ลูกหนี้ต้องเป็นหนี้สินล้นพ้นตัว
- ค. จำนวนหนี้ของเจ้าหนี้ที่ฟ้อง ลูกหนี้ต้องเป็นหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ไม่ต่ำกว่า

50,000 บาท ในกรณีลูกหนี้เป็นบุคคลธรรมดา และไม่น้อยกว่า 500,000 บาท สำหรับลูกหนี้ที่เป็นนิติบุคคล ทั้งนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คงกล่าวจะเป็นบุคคลคนเดียวหรือหลายคนก็ได้

ง. ทนนั้นต้องอาจกำหนดจำนวนได้แน่นอน

2. การฟ้องของเจ้าหนี้มีประกัน คำว่า เจ้าหนี้มีประกันมีบัญญัติไว้ในมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 ว่า "เจ้าหนี้ผู้มีสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ในทางจำนอง จำน่า หรือสิทธิยักหน่วง หรือเจ้าหนี้ผู้มีบริมสิทธิที่บังคับได้ทำนองเดียวกับผู้รับจำนำ"

เจ้าหนี้มีประกันตามกฎหมายล้มละลายต้องเป็นเฉพาะเจ้าหนี้ที่มีประกันด้วยทรัพย์สินเท่านั้น ถ้าประกันด้วยบุคคลไม่ถือว่าเป็นเจ้าหนี้มีประกันตามกฎหมายล้มละลาย นอกจากนี้ทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันจะต้องเป็นของลูกหนี้ ถ้าทรัพย์สินเป็นหลักประกันเป็นของบุคคลอื่นก็ไม่ถือว่าเป็นเจ้าหนี้มีประกัน เจ้าหนี้ที่ไม่เข้าลักษณะเจ้าหนี้มีประกันจะถือว่าเป็นเจ้าหนี้ทั่วไปทั้งสิ้น²

การฟ้องขอล้มละลายของเจ้าหนี้มีประกันมีบัญญัติไว้ในมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2526 มาตรา 4 ซึ่งประกอบด้วยหลักเกณฑ์ดังนี้

1. ต้องเข้าหลักเกณฑ์การฟ้องสำหรับเจ้าหนี้ทั่วไป ตามมาตรา 9 คือ ลูกหนี้ต้องมีหนี้สินล้นพ้นตัว จำนวนหนี้ของเจ้าหนี้ที่ฟ้องต้องไม่น้อยกว่า 50,000 บาท หรือ 500,000 บาทแล้วแต่กรณี และทนนั้นอาจกำหนดจำนวนได้แน่นอน และลูกหนี้ต้องมีภูมิลำเนาหรือประกอบธุรกิจ ในราชอาณาจักร
2. เจ้าหนี้มีประกันคงกล่าวมิได้เป็นผู้ต้องห้ามมิให้บังคับการชำระหนี้เอาแก่ทรัพย์สิน

² วิชัย วิวิตเสวี, "การขอล้มละลาย," ใน เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายวิธีสบัญญัติ 2, ศาสตราจารย์ไพจิตร ปุณฺณพันธ์ุ, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร : บริษัทรุ่งศิลป์การพิมพ์, 2528), หน้า 436.

ของลูกหนี้เกินกว่าทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน³ และ

3. จะต้องกล่าวในฟ้องว่าถ้าลูกหนี้ล้มละลายแล้วจะยอมสละหลักประกัน เพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย หรือตราค่าหลักทรัพย์มาในฟ้องซึ่งเมื่อหักกับจำนวนหนี้ของตนแล้วเงินยังขาดอยู่ไม่น้อยกว่า 50,000 บาท หรือ 500,000 บาท แล้วแต่กรณี

ข. ผู้ชำระบัญชีของนิติบุคคลขอให้นิติบุคคลนั้นล้มละลาย

นิติบุคคลนอกจากจะถูกเจ้าหนี้ฟ้องให้ล้มละลายได้แล้ว ยังอาจถูกผู้ชำระบัญชีของนิติบุคคลในร้องขอต่อศาลให้สั่งให้นิติบุคคลนั้นล้มละลายได้ ดังที่พระราชบัญญัติล้มละลาย มาตรา 88 ได้บัญญัติว่า

"ในกรณีที่ลูกหนี้เป็นห้างหุ้นส่วนสามัญซึ่งได้จดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด หรือนิติบุคคลอื่น นอกจากเจ้าหนี้จะฟ้องขอให้ล้มละลายได้ตามความในหมวด 1 แล้ว ผู้ชำระบัญชีของนิติบุคคลนั้น ๆ อาจยื่นคำร้องขอต่อศาลขอให้สั่งให้นิติบุคคลนั้นล้มละลายได้ ถ้าปรากฏว่าเงินลงทุนหรือเงินค่าหุ้นได้ใช้เสร็จหมดแล้วสินทรัพย์ก็ยังไม่พอกับหนี้สิน"

นอกจากนี้ มาตรา 1266 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ยังได้บัญญัติว่า "ถ้าผู้ชำระบัญชี พิจารณาเห็นว่า เมื่อเงินลงทุนหรือเงินค่าหุ้นได้ใช้เสร็จหมดแล้วสินทรัพย์ก็ยังไม่พอกับหนี้สินไซ้ ผู้ชำระบัญชีต้องร้องขอต่อศาลทันที เพื่อให้ออกคำสั่งว่า ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้นล้มละลาย"

³ เจ้าหนี้มีประกันซึ่งต้องห้ามมิให้บังคับชำระหนี้เกินกว่าทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันนั้น หมายถึง ผู้รับจำนอง ซึ่งผู้รับจำนองมี 2 ประเภท คือ ผู้รับจำนองซึ่งมีสัญญาพิเศษให้บังคับชำระหนี้เกินกว่าทรัพย์สินจำนองได้ และผู้รับจำนองซึ่งไม่มีสัญญาพิเศษอันกฎหมายห้ามไว้มิให้บังคับชำระหนี้เกินกว่าทรัพย์สินจำนอง ผู้รับจำนองประเภทหลังนี้คือ เจ้าหนี้มีประกันซึ่งต้องห้ามมิให้บังคับชำระหนี้เกินกว่าทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน ซึ่งไม่มีสิทธิฟ้องล้มละลาย เนื่องจากว่า เจ้าหนี้มีประกันประเภทนี้มีทรัพย์สินของลูกหนี้เป็นหลักประกันที่สินของตนอยู่แล้ว จึงไม่มีส่วนใดเสียอะไรที่จะมาฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายอีก ลูกหนี้จะล้มละลายหรือไม่ล้มละลายก็ไม่ทำให้สิทธิของเจ้าหนี้ประเภทนี้ดีขึ้นหรือถูกกระทบกระเทือนแต่อย่างใด

จะเห็นว่า ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้บัญญัติเป็นบทบังคับไว้ที่เดียวว่า หากเงินลงทุนหรือเงินค้ำหุ้นได้ใช้เสร็จหมดแล้วสินทรัพย์ยังไม่พอกับหนี้สิน ผู้ชำระบัญชีต้องร้องขอต่อศาลทันที มิใช่เพียงแต่อาจยื่นคำร้องขอตั้งที่พระราชบัญญัติล้มละลายได้บัญญัติไว้ นอกจากนี้ มาตรา 1266 ให้ศาลออกคำสั่งให้ทางหุ้นส่วนหรือบริษัทล้มละลาย ซึ่งตามบทบัญญัตินี้ดูประหนึ่งว่าศาลพิพากษาให้ล้มละลายได้ทันทีโดยมิต้องพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดเสียก่อน แต่อย่างไรก็ตาม วิธีการที่ผู้ชำระบัญชีร้องขอต่อศาลนั้นก็คงจะต้องอาศัยกฎหมายล้มละลายเป็นหลัก ศาลจะพิพากษาให้ล้มละลายไปเลยที่เดียวไม่ได้ เพราะกฎหมายยังเปิดโอกาสให้ลูกหนี้ประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย⁴

อนึ่ง ในกรณีที่ผู้ชำระบัญชีร้องขอให้นิติบุคคลล้มละลายนี้ จะมีการพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวไม่ได้ เพราะมาตรา 88 วรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 ได้บัญญัติว่า "เมื่อศาลได้รับคำร้องขอแล้ว ให้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของนิติบุคคลนั้นเด็ดขาดโดยทันที" เนื่องจากว่าการพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวนี้ เป็นวิธีการเพื่อคุ้มครองเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ แต่กรณีนี้ไม่มีโจทก์ แต่เป็นเรื่องนิติบุคคลที่เป็นลูกหนี้ยื่นร้องขอให้ล้มละลายเอง ฉะนั้นจึงไม่ต้องการคุ้มครองชั่วคราวอะไรอีก⁵

ค. เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขอใหญ่เป็นหุ้นส่วนล้มละลายตามนิติบุคคล

เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์นิติบุคคลซึ่งเป็นหุ้นส่วนสามัญจดทะเบียนหรือหุ้นส่วนจำกัดแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะเข้าพิทักษ์ทรัพย์หรือรวบรวมทรัพย์สินของนิติบุคคลนั้น ๆ มาใช้หนี้เจ้าหนี้ ถ้าหากรวบรวมได้ไม่พอใช้หนี้ และนิติบุคคลนั้นมีผู้เป็นหุ้นส่วนประเภทไม่จำกัดความรับผิดชอบด้วย ก็จำเป็นที่จะต้องร้องขอต่อศาลขอใหญ่เป็นหุ้นส่วนเหล่านั้นล้มละลายตามห้าง เพื่อจะได้รวบรวมทรัพย์สินของผู้เป็นหุ้นส่วนเหล่านั้นมาชดใช้หนี้ให้แก่เจ้าหนี้ของห้างหุ้นส่วนนั้น ดังที่มาตรา 89 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายบัญญัติว่า

"เมื่อศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ห้างหุ้นส่วนสามัญ ซึ่งได้จดทะเบียนหรือหุ้นส่วนจำกัดแล้ว เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์หรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจมีคำขอโดยทำเป็นคำร้องใหญ่บุคคลซึ่งนำสืบ

⁴ ประจักษ์ พุทธิสมบัติ, "ตายแล้วฟื้น," วารสารทนายความ 23 (2526) : 12.

⁵ ทวี กลียพงศ์, "หลักปฏิบัติในกฎหมายล้มละลาย," ตุลพาห 7 (พฤษภาคม 2530) :

ได้ว่าเป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิดในหุ้นส่วนนั้นล้มละลายได้ โดยไม่ต้องฟ้องเป็นคดีชั้นใหม่"

กฎหมายเปิดช่องไว้ให้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์หรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มาร้องขอได้ แต่ทางปฏิบัติ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มักจะเป็นผู้ร้องขอต่อศาลเอง โดยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มักจะสอบถามผู้เป็นหุ้นส่วนไม่จำกัดความรับผิดว่าจะยอมใช้หนี้ให้เจ้าหนี้ในฐานะที่มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบด้วยหรือไม่ หากผู้เป็นหุ้นส่วนนั้นใช้หนี้ไม่มีปัญหา แต่หากไม่ยอมใช้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็จะนำเรื่องเข้าที่ประชุมเจ้าหนี้ให้พิจารณาว่าจะร้องขอต่อศาลให้ผู้เป็นหุ้นส่วนนั้นล้มละลายตามห้างหรือไม่ การร้องขอเป็นการร้องเข้าไปในคดีล้มละลายเรื่องเดิมที่นิติบุคคลนั้นเป็นจำเลย โดยไม่ต้องฟ้องเป็นคดีใหม่ เมื่อศาลพิจารณาได้ความว่าผู้เป็นหุ้นส่วนไม่จำกัดความรับผิดจริงตามคำร้องของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ก็จะสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้วแจ้งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทราบ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็จะดำเนินการเช่นเดียวกับการพิทักษ์ทรัพย์ทั่วไป

3.1.5 คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์

การพิทักษ์ทรัพย์ หมายถึง การคุมกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้โดยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของศาล ซึ่งคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของศาลนี้จะมี 2 อย่าง คือ คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราว และคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด

3.1.5.1 คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราว

การพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวเป็นการคุ้มครองฉุกเฉินอย่างหนึ่ง มีมุ่งหมายที่จะให้มีการควบคุมทรัพย์สินของลูกหนี้ เมื่อเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ยื่นคำขอฝ่ายเดียว โดยทำเป็นคำร้องขอให้ศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้ชั่วคราว โดยจะต้องยื่นก่อนศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด เมื่อศาลได้รับคำร้องแล้ว จะดำเนินการไต่สวนต่อไปโดยทันที โจทก์ต้องสืบพยานให้ศาลเห็นว่าคดีมีมูล ศาลจึงจะมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราว

คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวมีลักษณะคล้ายคลึงกับคำสั่งของศาลที่ใช้วิธีการชั่วคราวก่อนมีคำพิพากษาในคดีแพ่ง แต่ศาลจะมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวตามมาตรา 17 นี้ ต่อเมื่อปรากฏจากผลของการไต่สวนคำร้องของเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ว่าคดีนั้นมีมูล ส่วนสาเหตุสำคัญที่โจทก์จะใช้อ้างในการขอให้ศาลใช้วิธีการชั่วคราวก่อนมีคำพิพากษา คือ การอ้างว่า จำเลยกำลังยักย้ายถ่ายเทหรือจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินนั้น ซึ่งพระราชบัญญัติล้มละลายกลับ นำสาเหตุดังกล่าวนี้ไปบัญญัติไว้ในมาตรา 16 ซึ่งให้อำนาจเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์มีสิทธิขอให้ศาลมีคำสั่งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าไปตรวจสอบทรัพย์สินของลูกหนี้ หรือมีคำสั่งให้จับตัวลูกหนี้ มาขังไว้ ตามมาตรา 16 (1) - (3) เท่านั้น เพื่อป้องกันมิให้ลูกหนี้มีโอกาสหลบหนีหรือกระทำการยักย้ายทรัพย์สินหรือทำการเสียหายให้แก่เจ้าหนี้ต่าง ๆ ไม่ใช่เหตุที่ศาลจะสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราว

ผลของคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราว จะทำให้ลูกหนี้หมดอำนาจในการครอบครอง และจัดการกิจการและทรัพย์สินของตนไปทันที ตามมาตรา 19, 22, 23 และ 24 โดยอำนาจดังกล่าวจะตกไปอยู่ในมือของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ซึ่งผลของคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวจะคล้ายกับผลของคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด

3.1.5.2 คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด

เมื่อโจทก์ยื่นคำฟ้องคดีล้มละลายต่อศาลแล้ว หากศาลสั่งรับฟ้องคดีล้มละลายไว้แล้ว ก็จะกำหนดวันนัดพิจารณาเป็นการด่วนและให้ออกหมายเรียก พร้อมทั้งส่งสำเนาคำฟ้องไปยังลูกหนี้ให้ทราบก่อนวันนัดพิจารณาไม่น้อยกว่า 7 วัน ซึ่งจำเลยจะยื่นคำให้การหรือไม่ก็ได้ ในการพิจารณาคดีล้มละลายนี้ ศาลจะถือเอาคำฟ้องโจทก์หรือพยานหลักฐานของโจทก์เป็นหลัก แม้จำเลยไม่ยื่นคำให้การ หรือไม่มาในวันนัดพิจารณา ศาลก็จะทำการพิจารณาไปโดยทำการสืบพยานโจทก์ฝ่ายเดียว แต่ถ้าจำเลยยื่นคำให้การและมาในวันนัดพิจารณา โดยอ้างพยานหลักฐานสนับสนุนคำให้การของตน ศาลก็จะทำการสืบพยานจำเลยด้วย อย่างไรก็ตามในการพิจารณาของศาล กฎหมายกำหนดให้ศาลต้องพิจารณาให้ถึงความจริงว่า ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว เป็นหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคนซึ่งเข้าชื่อกันเป็นโจทก์มีจำนวนไม่น้อยกว่า 50,000 บาท หรือ 500,000 บาท แล้วแต่กรณีและเป็นที่ที่อาจกำหนดจำนวนได้แน่นอน หรือในกรณีโจทก์ผู้ยื่นฟ้อง เป็นเจ้าหนี้ที่ประกันกันนัดพิจารณา

ให้ได้ความจริงตามมาตรา 9 และมาตรา 10 ประกอบกัน ศาลจึงจะมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด ซึ่งมีผลเท่ากับคำพิพากษา

3.1.6 ผลของคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์

เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้คนใดเด็ดขาด ผลแห่งคำสั่งจะกระทบกระเทือนถึงบุคคล 4 ฝ่าย คือ ⁶

1. ลูกหนี้ต้องถูกจำกัดอำนาจไม่สามารถจะครอบครองหรือจัดการกิจการและทรัพย์สินของตนเองได้ตามมาตรา 11, 19, 23 และ 24
2. เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องเข้าไปยึด ครอบครอง และจัดการกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้ โฆษณาคำสั่ง กำหนดเวลาให้เจ้าหนี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้และนัดประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรก เป็นต้น ตามมาตรา 19 ถึง 24, 28, 91, และ 91
3. เจ้าหนี้ต้องยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนด 2 เดือนนับแต่วันโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด หากประสงค์จะขอรับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ตามมาตรา 27 และ 91 และ
4. บุคคลทั่วไปต้องระมัดระวังในการที่จะติดต่อกับลูกหนี้เพราะลูกหนี้หมดความสามารถในเรื่องที่เกี่ยวกับการจัดการกิจการ และทรัพย์สินของตนโดยสิ้นเชิงไม่สามารถจะทำนิติกรรมใด ๆ เกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สินของตนได้

ผลของคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดมิได้กระทบถึงเฉพาะทรัพย์สินของลูกหนี้เท่านั้น แต่ยังมีผลทำให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีหน้าที่ต้องกระทำการตามที่กฎหมายล้มละลายบังคับและทำให้เจ้าหนี้และบุคคลทั่วไปมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายด้วย

⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 33.

เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดมีผลเท่ากับคำพิพากษาแล้ว ลูกหนี้จะร้องขอให้ทุเลาการบังคับไว้ในระหว่างอุทธรณ์ฎีกาไม่ได้ เป็นไปตามคำสั่งของศาลฎีกา⁷ ซึ่งวินิจฉัยโดยที่ประชุมใหญ่ว่า "เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์จำเลยเด็ดขาดแล้ว จำเลยจะร้องขอทุเลาการบังคับไม่ได้" เนื่องจากสภาพบังคับของคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ โดยผลแห่งกฎหมายและโดยไม่จำเป็นต้องมีคำสั่งบังคับและหมายบังคับอีกชั้นหนึ่ง อย่างเช่น คำพิพากษาในคดีแพ่ง การให้ทุเลาการบังคับในคดีแพ่งนั้นมีผลเพียงให้รอการบังคับคดีตามคำพิพากษาไว้ก่อนเท่านั้น มิได้ทำให้คำพิพากษาของศาลชั้นต้นสิ้นสภาพบังคับหรือเพิกถอนไป เมื่อเป็นเช่นนี้การจะให้มีการทุเลาการบังคับคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดก็ย่อมไม่เกิดประโยชน์หรือผลดีแก่ลูกหนี้หรือจำเลย เพราะแม้จะมีการให้ทุเลาการบังคับไว้ คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดของศาลชั้นต้นก็ยังมิได้อยู่ ซึ่งย่อมมีผลบังคับต่อไปตามกฎหมายอยู่นั่นเอง นอกจากนี้ผลของคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดยังมีคุ้มครองทรัพย์สินของลูกหนี้หรือจำเลยโดยเฉพาะ ดังเช่นลูกหนี้ตามคำพิพากษาในคดีแพ่ง แต่ได้กระทบถึงความสามารถของลูกหนี้ในการจัดการเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้โดยสิ้นเชิง ทำให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายหลายประการรวมทั้งการรวมตลอดทั้ง เจ้าหนี้และบุคคลทั่วไปก็มีหน้าที่ต้องปฏิบัติ หรือระมัดระวังตัวในการที่จะติดต่อเกี่ยวข้องกับลูกหนี้ด้วย สภาพบังคับของคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดจึงต่างกับคำพิพากษาในคดีแพ่งหลายอย่างหลายประการ ประกอบกับพระราชบัญญัติล้มละลาย มาตรา 153 ได้บัญญัติไว้ว่า กระบวนพิจารณาคดีล้มละลายให้ดำเนินการควม . . . จึงทำให้เห็นเด่นชัดยิ่งขึ้นว่าพระราชบัญญัติล้มละลายหาได้มีความประสงค์จะให้มีการอนุญาตให้ทุเลาการบังคับตามคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดไว้ในระหว่างพิจารณาของศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาไม่ ฉะนั้นจึงไม่อาจจะนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 231 มาใช้ในคดีล้มละลายได้⁸

⁷ คำสั่งคำร้องของศาลฎีกาที่ 112/2518.

⁸ ปรีชา พานิชวงศ์, "คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์," หน้า 23 - 24.

3.1.7 อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หมายความว่า เจ้าพนักงานของศาลซึ่งแต่งตั้งโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม มีอำนาจหน้าที่บังคับคดีหรือปฏิบัติการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ซึ่งกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติล้มละลาย

เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในกระบวนการล้มละลาย และมีอำนาจกว้างขวางในการดำเนินคดีล้มละลาย ซึ่งทำหน้าที่เสมือนเป็นคนกลางระหว่างบรรดาเจ้าหนี้และลูกหนี้ มาตรา 22 ให้ความหลักใหญ่ในเรื่องอำนาจหน้าที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไว้ ซึ่งได้กล่าวว่า

"เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวมีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) จัดการและจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ หรือกระทำการที่จำเป็นเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ที่ค้างอยู่เสร็จสิ้นไป

(2) เก็บรวบรวมและรับเงิน หรือทรัพย์สินซึ่งจะถูกโคแกลูกหนี้ หรือซึ่งลูกหนี้มีสิทธิจะได้รับจากผู้อื่น

(3) ประนีประนอมยอมความหรือฟ้องร้องหรือต่อสู้คดีใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้"

จะเห็นได้ว่า เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจหน้าที่ที่กว้างขวางซึ่งพอจะสรุปหลักเกณฑ์ในเรื่องอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้คร่าว ๆ ดังนี้ คือ

1. อำนาจหน้าที่ในการจัดการเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้

มาตรา 22 (1) ให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการจัดการกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้ที่ค้างอยู่ให้เสร็จสิ้นไป นอกจากนี้มาตรา 120 ยังได้บัญญัติว่า

"ถ้าลักษณะแห่งธุรกิจของลูกหนี้มีเหตุอันสมควรที่จะดำเนินต่อไป เมื่อได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมเจ้าหนี้แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะดำเนินธุรกิจของลูกหนี้ในตัวเอง เพื่อชำระสะสางธุรกิจนั้นให้เสร็จไป . . ."

ทั้งมาตรา 22 (1) และมาตรา 120 ต่างก็ให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการจัดการเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้ที่ค้างอยู่ให้เสร็จสิ้นไปเท่านั้น จะไปเริ่มดำเนินการใด ๆ ขึ้นใหม่ไม่ได้ อำนาจหน้าที่ในส่วนนี้แคบมาก และเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินกิจการของลูกหนี้มาก ซึ่งเพียงแต่ถูกพิทักษ์ทรัพย์เท่านั้น กิจการก็ต้องหยุดชะงักลง ก่อให้เกิดความเสียหายแก่เครื่องจักรต่าง ๆ แม้กระทั่งกิจการที่จะนำผลกำไรมาสู่กองทรัพย์สินของลูกหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็ไม่สามารถเริ่มดำเนินการได้ นอกจากนั้นการที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะเข้าดำเนินกิจการที่ค้างอยู่ให้เสร็จสิ้นไป ก็จะต้องได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมเจ้าหนี้ก่อน

2. อำนาจหน้าที่ในการยึดทรัพย์

มาตรา 19 วรรคแรก บัญญัติว่า "คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ให้ถือเสมือนว่าเป็นหมายของศาลให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้ายึดควงตรา สมุดบัญชี และเอกสารของลูกหนี้ และบรรดาทรัพย์สินซึ่งอยู่ในความครอบครองของลูกหนี้ หรือของผู้อื่นอันอาจแบ่งได้ในคดีล้มละลาย"

มาตรา 109 บัญญัติว่า "ทรัพย์สินคงต่อไปนี้ ให้ถือว่าเป็นทรัพย์สินในคดีล้มละลายอันอาจแบ่งแก่เจ้าหนี้ได้"

(1) ทรัพย์สินทั้งหลายอันลูกหนี้มีอยู่ในเวลาเริ่มต้นแห่งการล้มละลายรวมทั้งสิทธิเรียกร้องเหนือทรัพย์สินของบุคคลอื่น เว้นแต่

ก. เครื่องใช้สอยส่วนตัวอันจำเป็นแก่การดำรงชีพ ซึ่งลูกหนี้รวมทั้งภริยาและบุตรผู้เยาว์ของลูกหนี้ จำเป็นต้องใช้ตามสมควรตามฐานะ และ

ข. สัตว์ พืชพันธุ์ เครื่องมือและสิ่งของสำหรับใช้ในการประกอบอาชีพของลูกหนี้ราคารวมกันไม่เกินสามพันบาท

(2) ทรัพย์สินซึ่งลูกหนี้ได้มาภายหลังเวลา
เริ่มต้นแห่งการล้มละลายจนถึงเวลาปลดจาก
ล้มละลาย

(3) สิ่งของซึ่งอยู่ในครอบครองหรืออำนาจ
สั่งการหรือสั่งจำหน่ายของลูกหนี้ ในทางการค้า
หรือธุรกิจของลูกหนี้ ควบคู่ความยินยอมของเจ้าของ
อันแท้จริง โดยพฤติการณ์ซึ่งทำให้เห็นว่าลูกหนี้เป็น
เจ้าของในขณะที่มีการขอให้ลูกหนี้ล้มละลาย⁹

ฉะนั้นทรัพย์สินที่จะยึดและอายัดได้ในคดีล้มละลาย ได้แก่

1. เป็นทรัพย์สินของลูกหนี้ และเกี่ยวกับกิจการของลูกหนี้ ซึ่งลูกหนี้มีอยู่ในเวลา
เริ่มต้นแห่งการล้มละลายจนถึงเวลาหลุดพ้นจากภาวะล้มละลาย
2. อยู่ในความครอบครองของลูกหนี้ จะเป็นของลูกหนี้หรือบุคคลอื่นก็ตาม ถ้าเป็น
ทรัพย์สินที่อาจแบ่งได้ในคดีล้มละลาย ตามมาตรา 109 แล้วย่อมเป็นทรัพย์สินที่ยึดได้
3. ทรัพย์สินอยู่ในความครอบครองของผู้อื่น ถ้าเป็นทรัพย์สินที่อาจแบ่งได้ในคดี
ล้มละลาย ตามมาตรา 109 ก็ยึดได้

เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจในการยึดและอายัดทรัพย์สินเหล่านี้ได้เพื่อนำมา
รวบรวมไว้ในกองทรัพย์สินของลูกหนี้ ซึ่งการยึดของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นี้ไม่แต่เฉพาะ
การยึดมาโดยตรงเท่านั้น ยังอาจขอให้ศาลมีคำสั่งบังคับให้บุคคลที่รับว่าเป็นหนี้ลูกหนี้ หรือ
รับว่ามีทรัพย์สินของลูกหนี้อยู่ในความครอบครองชำระหนี้ หรือส่งมอบทรัพย์สินแก่เจ้าพนักงาน
พิทักษ์ทรัพย์ตามมาตรา 118 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483

นอกจากนี้ในการอายัดสิทธิเรียกร้อง เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจอายัดสิทธิ
เรียกร้องของลูกหนี้ในคดีล้มละลายเท่านั้น จะไปอายัดสิทธิเรียกร้องของบุคคลภายนอกไม่ได้
แม้ว่าลูกหนี้จะมีสิทธิเรียกร้องให้บุคคลภายนอกชำระหนี้แก่ตนอยู่ก็ตาม⁹

⁹ คำพิพากษาฎีกาที่ 2572/2519.

3. อำนาจหน้าที่ในการสืบสวนและติดตามทรัพย์สิน

การสืบสวนและติดตามทรัพย์สินก็เพื่อรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ หรือที่จะตก
ได้แก่ลูกหนี้ รวมทั้งการติดตามสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้อันมีต่อบุคคลอื่น เช่น ถ้ามีเงินหรือ
ทรัพย์สินอันจะตกแก่ลูกหนี้หรือว่าลูกหนี้มีสิทธิจะได้รับจากบุคคลอื่น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็มี
อำนาจสืบสวนและติดตามทรัพย์สินนั้นมาตามมาตรา 22 (2) เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สามารถ
ติดตามและรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ซึ่งถูกยึดไว้ในคดีแพ่งที่การบังคับคดียังไม่เสร็จบริบูรณ์
โดยผลแห่งกฎหมายมาตรา 110, 111, 112 และดำเนินการทวงหนี้แทนลูกหนี้ตามมาตรา
119 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483

4. อำนาจหน้าที่ในการดำเนินคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้

มาตรา 22 (3) ให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการประนีประนอม
ยอมความหรือไต่ถาม หรือต่อสู้คดีใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้

และมาตรา 25 บัญญัติว่า "ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าว่าคดีแพ่งทั้งปวง
อันเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ ซึ่งค้างพิจารณาอยู่ในศาลในขณะที่มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ และ
เมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีคำขอโดยทำเป็นคำร้อง ศาลมีอำนาจจัดการพิจารณาคดีแพ่งนั้น
ไว้หรือจะส่งประการใดตามที่เหมาะสมก็ได้"

เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจที่จะดำเนินคดีใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้
คำว่า คดีใด ๆ ที่เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตามความในมาตรา 22 (3) นี้ หมายถึงคดี
ทั่วไปไม่ว่าจะเป็นคดีแพ่ง คดีอาญา หรือคดีล้มละลายซึ่งผลแห่งคดีอาจกระทบถึงกองทรัพย์สิน
ของลูกหนี้ในคดีล้มละลาย เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจในการประนีประนอม ฟ้องร้อง
หรือต่อสู้คดีเหล่านี้ได้ทั้งสิ้น ส่วนมาตรา 25 ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าว่าคดีแพ่งทั้งปวง
อันเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ซึ่งค้างพิจารณาอยู่ในศาลในขณะที่มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ ไม่ได้หมาย
ความว่าเฉพาะคดีแพ่งที่ค้างพิจารณาอยู่เท่านั้นที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ จะเข้าดำเนินการ
ต่อไปได้ หากแต่ไม่ว่าจะเป็นคดีใด ๆ ที่ค้างพิจารณาอยู่ในขณะที่มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ เจ้าพนักงาน
พิทักษ์ทรัพย์ก็สามารถเข้าดำเนินการต่อไปได้ เนื่องจากการร่างพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ.

2483 ได้ถือเอาพระราชบัญญัติล้มละลาย ร.ศ. 130 เป็นหลัก และพระราชบัญญัติล้มละลาย ร.ศ. 130 มาตรา 14 ข้อ 4 บัญญัติให้เจ้าพนักงานรักษาททรัพย์เป็นผู้แทนผู้ล้มละลายในบรรดาคดีที่เกี่ยวข้องด้วยทรัพย์สมบัติอันค้างพิจารณาอยู่ ก็เป็นที่เข้าใจรวม ๆ กันว่าเป็นอำนาจในทางอรรถคดีที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สิ้นไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นคดีแพ่ง¹⁰ ฉะนั้นในคดีทั่ว ๆ ไปไม่ว่าจะเป็นการเริ่มต้นคดีหรือคดีที่ค้างพิจารณาอยู่ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจในการดำเนินคดีทั้งสิ้น หากเกี่ยวข้องกับกองทรัพย์สิ้นของลูกหนี้

3.1.8 ปัญหาและข้อขัดข้อง ในทางปฏิบัติ

หลักการตามมาตรา 94 (2) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 ที่ว่าหนี้ที่เจ้านายยอมให้ลูกหนี้ยกขึ้น โดยรู้หรือว่าลูกหนี้มีหนี้สิ้นสิ้นพันตัว จะยื่นคำขอรับชำระหนี้ไม่ไ้ยื่น แม้ว่าจะต้องการควบคุมลูกหนี้ไม่ให้ไปก่อหนี้เพิ่มขึ้น แต่ก็ไม่ก่อให้เกิดปัญหาสำหรับเจ้านายผู้ซึ่งต้องการให้ความช่วยเหลือลูกหนี้ด้วยความสุจริต โดยที่รู้ว่าลูกหนี้มีหนี้ยังอยู่ในสภาพที่ไม่สมควรจะถูกฟ้องล้มละลาย จึงก่อให้เกิดปัญหาและข้อขัดข้องในทางปฏิบัติ คือ

ก. เมื่อธุรกิจประสบปัญหาการขาดสภาพคล่องทางการเงินจนไม่สามารถชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายได้เมื่อครบกำหนดชำระ ธุรกิจเหล่านั้นจึงต้องขอความช่วยเหลือทางการเงินจากธนาคาร สถาบันการเงินหรือเจ้าหนี้รายอื่น ๆ เพื่อนำมาชำระหนี้แก่เจ้าหนี้และนำมาใช้ในการดำเนินธุรกิจต่อไป แต่เนื่องจากลูกหนี้มักมีเจ้าหนี้หลายราย ซึ่งตามพระราชบัญญัติล้มละลาย มาตรา 9 (2) ให้สิทธิเจ้าหนี้คนหนึ่งหรือหลายคนที่มีมูลหนี้ตั้งแต่ห้าหมื่นบาทขึ้นไป ในกรณีที่ถูกหนี้เป็นบุคคลธรรมดา หรือมีมูลหนี้ตั้งแต่ห้าแสนบาทขึ้นไป ในกรณีที่ลูกหนี้เป็นนิติบุคคล สามารถฟ้องลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลายได้ ซึ่งการที่กฎหมายบัญญัติทุนทรัพย์ในการฟ้องขอล้มละลายในจำนวนค่าเช่นนี้เป็นเหตุให้ ธุรกิจที่ประสบปัญหาทางการเงินถูกฟ้องขอล้มละลายได้โดยง่าย ทั้ง ๆ ที่กิจการดังกล่าวยังสามารถดำเนินการต่อไปได้ ยังไม่สมควรล้มละลาย นอกจากนี้ การดำเนินธุรกิจประเภทต่าง ๆ ในปัจจุบันนี้ต้องใช้เงินทุนหมุนเวียนในกิจการสูงมาก หนี้เงินจำนวนห้าหมื่นบาทหรือ

¹⁰ ชูชาติ กิรินิล, "ขอบเขตอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์," วิทยานิพนธ์ปริณญาตรมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2528, หน้า 122 - 123.

หาแสนบาท จึงเกิดขึ้นได้โดยง่าย

ข. เมื่อธุรกิจใดธุรกิจหนึ่งประสบปัญหาทางการเงินขาดสภาพคล่องทางการเงิน สถาบันการเงินหรือเจ้าหนี้รายอื่น ๆ เห็นว่า การดำเนินกิจการของธุรกิจยังสามารถดำเนินการต่อไปได้ ยังไม่สมควรจะล้มละลาย จึงมีความต้องการที่จะให้ความช่วยเหลือแก่ธุรกิจนั้น แต่ไม่กล้าที่จะให้ความช่วยเหลือ เพราะมีความเสี่ยงอยู่ว่า หากธุรกิจที่ประสบปัญหาทางการเงินนั้นล้มละลายในเวลาต่อมา จำนวนเงินที่สถาบันการเงินหรือเจ้าหนี้ได้ให้ความช่วยเหลือไป ไม่อาจจะยื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายนั้นได้ เนื่องจากเป็นหนี้ที่เกิดขึ้นโดยเจ้าหนี้ยอมให้ลูกหนี้กระทำขึ้นทั้งที่เจ้าหนี้ทราบว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว ตามมาตรา 94 (2)

ค. ขณะนี้ไม่มีบทบัญญัติใดที่จะให้ความคุ้มครองหรือให้สิทธิพิเศษใด ๆ แก่ธนาคารหรือองค์กรธุรกิจอื่นที่ให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ธุรกิจที่ประสบปัญหาทางการเงินในอันที่จะฟื้นฟูกิจการขึ้นมาได้ เนื่องจากผู้ให้ความช่วยเหลือต้องเสี่ยงต่อความอยู่รอดของกิจการที่ประสบปัญหาคงกล่าวว่าจะสามารถดำเนินการต่อไปได้หรือไม่ และยังเสี่ยงต่อการถูกเจ้าหนี้อื่นฟ้องกิจการที่ประสบปัญหาคงกล่าวให้ล้มละลาย ฉะนั้นธนาคารหรือสถาบันการเงินอื่นจึงไม่กล้าให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่กิจการที่ประสบปัญหาทางการเงิน

3.2 ลูกหนี้

ภายหลังที่ศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวมีอำนาจจัดการและทรัพย์สินแทนลูกหนี้ดังกล่าวแล้วข้างต้น ถ้าลักษณะแห่งธุรกิจของลูกหนี้มีเหตุอันควรที่จะดำเนินต่อไป เมื่อได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมเจ้าหนี้แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะดำเนินธุรกิจของลูกหนี้มันเอง เพื่อชำระสะสางธุรกิจนั้นให้เสร็จสิ้นไปตามมาตรา 120 แต่ไม่สามารถจะดำเนินธุรกิจใหม่ได้ มาตรานี้จึงเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินกิจการแทนลูกหนี้ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มาก ฉะนั้นในกรณีที่ลูกหนี้ประสงค์จะดำเนินกิจการใหม่ หรือประสงค์จะมีอำนาจในการจัดการและทรัพย์สินด้วยตนเอง ลูกหนี้ต้องทำการประนอมหนี้ ซึ่งเป็นวิธีการอย่างหนึ่งในกฎหมายล้มละลายที่บัญญัติให้สิทธิลูกหนี้ที่จะขอทำความตกลงในเรื่องหนี้สินกับเจ้าหนี้ทั้งหลายภายหลังมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด โดยจะขอชำระหนี้แต่เพียงบางส่วนหรือขอชำระหนี้โดยวิธีอื่น ซึ่งที่ประชุมเจ้าหนี้ลงมติพิเศษยอมรับคำขอนั้นและศาลได้มีคำสั่งเห็นชอบด้วย การประนอมหนี้ก่อนล้มละลายเป็นหลักการที่บัญญัติขึ้นใหม่ในกฎหมายล้มละลาย พ.ศ. 2483 เพื่อให้รับกับหลักการเรื่องการพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด

3.2.1 หลักเกณฑ์การประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย

ในกรณีที่ลูกหนี้ประสงค์จะทำการประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย ลูกหนี้ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้คือ

1. ลูกหนี้จะยื่นคำขอประนอมหนี้ได้ก็ต่อเมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว หากศาลเพียงมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราว ลูกหนี้จะยื่นคำขอประนอมหนี้ยังไม่ได้
2. ลูกหนี้จะต้องยื่นคำขอประนอมหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนด 7 วัน นับแต่วันยื่นคำชี้แจงเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สินตามมาตรา 30 (2) หรือภายในกำหนดเวลาตามที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กำหนดให้

3. คำขอประนอมหนี้ต้องทำเป็นหนังสือแสดงให้เห็นถึง

3.1 ข้อความแห่งการประนอมหนี้ คือ ข้อเสนอของลูกหนี้ว่าจะขอประนอมหนี้ประการใดหรือโดยวิธีใด เช่น ขอให้หนี้ร้อยละ 10 หรือมอบกิจการให้เจ้าหนี้ไปจัดการแบ่งเฉลี่ยเอง

3.2 ข้อความระบุให้ใช้หนี้ก่อนและหลังตามลำดับที่กฎหมายระบุไว้สำหรับการแบ่งทรัพย์สินของบุคคลล้มละลาย ตามมาตรา 130 และ

3.3 รายละเอียดแห่งหลักประกันหรือผู้ค้ำประกัน ถ้ามี

4. จะต้องมีการพิจารณาคำขอประนอมหนี้ 2 ชั้น คือ ชั้นที่ประชุมเจ้าหนี้และชั้นศาล ชั้นที่ประชุมเจ้าหนี้เป็นการปรึกษาว่าจะมีมติพิเศษยอมรับคำขอประนอมหนี้หรือไม่ ถ้าที่ประชุมเจ้าหนี้ไม่มีมติพิเศษยอมรับ คำขอประนอมหนี้ก็เป็นอันตกไป ลูกหนี้จะถูกพิพากษาให้ล้มละลาย และไม่ต้องมีการพิจารณาชั้นศาลอีก ถ้าที่ประชุมเจ้าหนี้มีมติพิเศษยอมรับคำขอประนอมหนี้แล้ว ศาลจึงจะพิจารณาว่าจะเห็นชอบด้วยหรือไม่

5. ลูกหนี้อาจขอแก้ไขคำขอประนอมหนี้ได้ ทั้งในชั้นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์และชั้นศาลซึ่งการแก้ไขนั้นต้องเป็นประโยชน์ต่อเจ้าหนี้โดยทั่วไป เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์และศาลจึงจะอนุญาตให้แก้ไข

3.2.2 การพิจารณาคำขอประนอมหนี้ชั้นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

เมื่อลูกหนี้ยื่นคำขอประนอมหนี้แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะเรียกประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกเพื่อลงมติพิจารณาว่าควรยอมรับคำขอนั้นหรือไม่ มติพิเศษคือ มติของเจ้าหนี้ฝ่ายข้างมาก และมีจำนวนหนี้เท่ากับสามในสี่แห่งจำนวนหนี้ทั้งหมดของเจ้าหนี้ซึ่งได้เข้าประชุมด้วยตนเองหรือมอบฉันทะให้ผู้อื่น เข้าประชุมแทน

ในการพิจารณาว่าจะยอมรับคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้หรือไม่ ที่ประชุมเจ้าหนี้ย่อมจะพิจารณาจากเหตุผลโดยทั่วไปเป็นเรื่อง ๆ โดยเฉพาะกรณีที่กฎหมายบัญญัติห้ามไม่ให้ศาลมีคำสั่งเห็นชอบด้วยกับการขอประนอมหนี้ตามมาตรา 53 เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องคำนึงถึงเป็นพิเศษในการพิจารณาว่าจะยอมรับคำขอประนอมหนี้หรือไม่ เช่น กรณีลูกหนี้ไม่ยอมให้หนี้ก่อนหลังตามลำดับที่บัญญัติไว้ในมาตรา 130 หรือการประนอมหนี้ไม่เป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั่วไปหรือจะทำให้เจ้าหนี้ได้เปรียบเสียเปรียบแก่กัน ทั้งนี้ที่ประชุมเจ้าหนี้จะลงมติพิเศษยอมรับคำขอประนอมหนี้ไม่ได้ ถ้าที่ประชุมเจ้าหนี้ลงมติพิเศษไม่ยอมรับคำขอประนอมหนี้คำขอนั้นก็ตกไป เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็จะรายงานขอให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายตามมาตรา 61 โดยที่ประชุมเจ้าหนี้ไม่ต้องลงมติว่า ควรขอให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายอีก แต่ถ้าที่ประชุมเจ้าหนี้ลงมติพิเศษยอมรับคำขอประนอมหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็จะรายงานขอให้ศาลพิจารณาและมีคำสั่งว่าจะเห็นชอบด้วยหรือไม่ ตามมาตรา 49 วรรคแรก และการรายงานนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะได้รายงานพร้อมกับขอให้นักไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผย

3.2.3 การพิจารณาคำขอประนอมหนี้ชั้นศาล

ก่อนที่ศาลจะพิจารณาคำขอประนอมหนี้ ศาลจะต้องทำการไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผยก่อนตามมาตรา 51 แม้จะเป็นกรณีลูกหนี้ร่วมขอประนอมหนี้ก็ต้องไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผยทุกคน เว้นแต่กรณีที่ลูกหนี้บางคนไม่สามารถมาศาลได้โดยเจ็บป่วยหรืออยู่นอกราชอาณาจักร และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เห็นว่าไม่จำเป็นต้องไต่สวนทุกคน ศาลจึงไม่ต้องไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผยทุกคน แต่ต้องไต่สวนลูกหนี้อย่างน้อย 1 คน ซึ่งในการไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผยของศาลนี้ก็เพื่อให้ทราบถึงกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้ เหตุผลที่ลูกหนี้มีหนี้สิน

ล้นพันตัวและความประพฤติของลูกหนี้ โดยกฎหมายต้องการให้ศาลทราบข้อเท็จจริงต่าง ๆ โดยการไต่สวนมากกว่าที่จะฟังจากรายงานของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เท่านั้น อนึ่งในการไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผยนี้ถ้าลูกหนี้วิกลจริต จิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบหรือกายพิการ ศาลจะงดการไต่สวนโดยเปิดเผยหรือจะสั่งให้มีการไต่สวนโดยวิธีอื่น ณ ที่ใด ตามเห็นสมควรก็ได้ ในทางปฏิบัติในกรณีที่ลูกหนี้หลบหนีไม่สามารถจะติดตามตัวลูกหนี้มาได้ เมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีคำขอ ศาลจะสั่งให้งดการไต่สวนโดยเปิดเผยไว้เป็นการชั่วคราว¹¹

ขั้นตอนการพิจารณาคำขอประนอมหนี้โดยศาล

1. ภายหลังจากที่ศาลได้ไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผยแล้ว ศาลจะมีคำสั่งกำหนดวันนัดพิจารณา แล้วแจ้งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทราบ เพื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะไต่ส่งแจ้งความกำหนดวันนัดพิจารณาของศาลไปยังลูกหนี้และเจ้าหนี้ทั้งหลายให้ทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ยังมีหน้าที่ทำรายงานเกี่ยวกับการประนอมหนี้ กิจการและทรัพย์สินและความประพฤติของลูกหนี้ยื่นต่อศาลก่อนวันพิจารณาไม่น้อยกว่า 3 วัน
2. ในวันนัดพิจารณาคำขอประนอมหนี้ของศาลนี้ ลูกหนี้และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องมาศาลเพื่อฟังการพิจารณาคำขอประนอมหนี้ ส่วนเจ้าหนี้จะมาหรือไม่ก็ได้
3. การพิจารณาคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ขึ้นศาลนี้ ศาลต้องพิจารณาจากรายงานของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ และข้อคัดค้านของเจ้าหนี้ถ้ามี ในวันนัดพิจารณาศาลจะออกนั้งพิจารณาฟังคำแถลงของทุกฝ่าย แล้วจดไว้เพื่อประกอบการพิจารณาต่อจากนั้นศาลจะมีคำสั่งอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้
 - 3.1 ศาลอาจจะมีคำสั่งเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ก็ได้ ตามแต่จะเห็นสมควรเป็นเรื่อง ๆ ไป ตามมาตรา 54 วรรคท้าย ถ้าศาลมีคำสั่งไม่เห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ ผู้มีส่วนได้เสียมีสิทธิอุทธรณ์ฎีกาคำสั่งของศาลได้

¹¹ ปรีชา พานิชวงศ์, "กระบวนการพิจารณาคดีล้มละลายซึ่งศาลเป็นผู้ดำเนิน," ตุลพา 27 (พฤษภาคม - มิถุนายน 2523) : 13.

3.2 กรณีศาลจะมีคำสั่งเห็นชอบใดต่อเมื่อลูกหนี้ไ้ประกัน

มาตรา 54 บัญญัติว่า "ถ้าปรากฏข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งอย่างใดซึ่งหากว่าลูกหนี้ล้มละลายแล้ว จะปลดลูกหนี้จากล้มละลายได้ก็แต่โดยมีเงื่อนไข ศาลจะมีคำสั่งเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ก็ได้ เมื่อลูกหนี้ไ้ประกันสำหรับชำระหนี้ไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนหนี้ที่ไม่มีประกันซึ่ง เจ้าหนี้อาจขอรับชำระหนี้ได้"

ข้อเท็จจริงที่ถ้าลูกหนี้ล้มละลายแล้วจะปลดลูกหนี้จากล้มละลายได้ก็แต่โดยมีเงื่อนไขดังกล่าวคือ ข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งอย่างใดใน 10 ประการที่บัญญัติในมาตรา 73 ฉะนั้นถ้าลูกหนี้ขอประนอมหนี้และปรากฏข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งอย่างใดในมาตรา 73 ขึ้น หากศาลเห็นสมควรมีคำสั่งเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ก็ต่อเมื่อลูกหนี้ไ้ประกันไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนหนี้ที่ไม่มีประกันซึ่ง เจ้าหนี้อาจขอรับชำระหนี้ได้ เช่น ปรากฏข้อเท็จจริงว่า ลูกหนี้ได้ยื่นกระทำการค้าขายต่อไปอีกโดยรู้อยู่แล้วว่าไม่สามารถชำระหนี้ได้ (มาตรา 73 (3)) ศาลจะมีคำสั่งเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ก็ต่อเมื่อลูกหนี้ไ้ประกันสำหรับชำระหนี้ไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนหนี้ที่ไม่มีประกัน ซึ่ง เจ้าหนี้อาจขอชำระได้การไ้ประกันนั้นอาจเป็นการไ้ประกันด้วยบุคคลหรือทรัพย์สินก็ได้¹²

3.3 กรณีที่ห้ามมิให้ศาลมีคำสั่งเห็นชอบกับการประนอมหนี้

มาตรา 53 ได้บัญญัติห้ามมิให้ศาลมีคำสั่งเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ในกรณีดังต่อไปนี้

3.3.1 การประนอมหนี้ไม่มีข้อความให้ใช้หนี้ก่อนและหลังตามลำดับที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่าด้วยการแบ่งทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายตามมาตรา 130

3.3.2 การประนอมหนี้ไม่เป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั่วไป

¹² โชค จารุจินดา, คำอธิบายกฎหมายลักษณะล้มละลาย, (กรุงเทพมหานคร : กองค้ำเนินคดีแพ่งและอาญา, 2523), หน้า 110.

3.3.3 การประนอมหนี้ทำให้เจ้าหนี้ได้เปรียบเสียเปรียบแก่กัน

3.3.4 ปรากฏข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งอย่างใดซึ่งถ้าลูกหนี้ล้มละลายแล้ว ไม่มีเหตุที่จะปลดลูกหนี้จากล้มละลายได้เลย คือ ลูกหนี้กระทำผิดตามมาตรา 163 - 170 หรือกระทำผิดตามกฎหมายอื่นเกี่ยวกับการล้มละลายฐานยกยอกหรือฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา

3.2.4 ผลของการประนอมหนี้

การประนอมหนี้ซึ่งที่ประชุมเจ้าหนียอมรับและศาลเห็นชอบด้วยแล้วมีผลดังนี้

1. ลูกหนี้ไม่ต้องล้มละลาย กลับมีอำนาจจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินของตนได้ต่อไป แต่ลูกหนี้มีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามข้อตกลงในการประนอมหนี้ต่อไป ลูกหนี้จะพ้นจากสภาวะเป็นผู้ถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดก็ต่อเมื่อได้ปฏิบัติตามข้อตกลงในการประนอมหนี้เสร็จสิ้นแล้ว สำหรับอำนาจจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้นั้นต้องพิจารณาข้อตกลงในการประนอมหนี้ด้วยว่ามีข้อจำกัดหรือไม่ หากไม่มีข้อจำกัดลูกหนี้ก็มีอำนาจบริหารณ์ในการจัดการทรัพย์สินนั้น

2. ผู้กมัดเจ้าหนี้ทั้งหมดในหนี้ที่อาจขอรับชำระได้ หมายความว่าเจ้าหนี้ในหนี้ซึ่งอาจขอรับชำระได้ และศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ได้รับชำระหนี้แล้ว ถูกผูกมัดตามข้อตกลงในการประนอมหนี้ทั้งหมด

3. เจ้าหนี้คนใดคนหนึ่งหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจขอต่อศาลให้บังคับลูกหนี้หรือผู้ค้ำประกันให้ปฏิบัติตามข้อความที่ประนอมหนี้ได้

3.2.5 ปัญหาที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการประนอมหนี้

การประนอมหนี้ก่อนล้มละลายเป็นทางเยียวยาทางหนึ่งตามกฎหมายไทย สำหรับลูกหนี้ที่มีหนี้สินล้นพ้นตัวที่ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว โดยไม่ต้องถูกพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย ซึ่งการประนอมหนี้ก่อนล้มละลายนี้มีปัญหาที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติ คือ

1. คำขอประนอมหนี้จะเป็นผลสำเร็จต่อเมื่อที่ประชุมเจ้าหนี้ได้ออกเสียงโดยลงมติพิเศษ ซึ่งหมายความว่า มติของเจ้าหนี้ฝ่ายข้างมากและมีจำนวนหนี้เท่ากับสามในสี่แห่งจำนวนหนี้ทั้งหมดของเจ้าหนี้ ซึ่งได้ประชุมด้วยตนเองหรือมอบฉันทะให้ผู้อื่นเข้าประชุมแทนในที่ประชุมเจ้าหนี้ และได้ออกเสียงลงคะแนนใหม่คืนนั้น ซึ่งในทางปฏิบัติการที่จะได้รับคะแนนเสียงโดยมติพิเศษเป็นการยากมาก เพราะจะต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ดังกล่าวทั้ง 2 ประการ นอกจากนี้เจ้าหนี้อาจกลับแก้งลูกหนี้โดยไม่ยอมออกเสียงเป็นมติพิเศษในที่ประชุมเจ้าหนี้

2. หากลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามเงื่อนไขของ การประนอมหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็ต้องรายงานศาลขอให้งดเลิกการประนอมหนี้ และพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย ซึ่งตามพระราชบัญญัติล้มละลาย มาตรา 60 กำหนดให้เจ้าหนี้ทั้งหลายเสนอคำขอรับชำระหนี้ที่ลูกหนี้ได้กระทำขึ้นในระหว่างวันที่ศาลมีคำสั่ง เห็นชอบด้วยกับการประนอมหนี้จนถึงวันที่ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ซึ่งเป็นการเพิ่มภาระให้แก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อีก ในอันที่จะต้องดำเนินการตรวจชำระหนี้และสอบสวนพยานหลักฐานประกอบคำขอรับชำระหนี้ จึงเป็นการซ้ำซ้อนในการดำเนินการ

3. ลูกหนี้อาจถูกเจ้าหนี้ทั้งหลายบังคับให้เพิ่มวงเงินในการประนอมหนี้ ทั้งที่ตนไม่มีความสามารถ แต่ไม่ต้องการให้ศาลพิพากษาว่าเป็นบุคคลล้มละลาย จึงยอมเพิ่มวงเงินและในที่สุดก็ไม่สามารถทำตามคำขอประนอมหนี้ได้ อันเป็นการประวิงเวลาที่จะถูกบังคับตามกฎหมายล้มละลาย

4. ขั้นตอนการประนอมหนี้ตามกฎหมายไทย เกิดขึ้นหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว ซึ่งการที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดนี้ ย่อมทำให้ลูกหนี้หมดอำนาจในการจัดกิจการและทรัพย์สินด้วยตนเอง จึงเป็นผลให้ลูกหนี้เสียชื่อเสียงและสูญเสียความเชื่อถือทางการค้า ยากที่จะฟื้นตัวกลับมาประกอบอาชีพให้เจริญต่อไปได้

5. การยอมรับคำขอประนอมหนี้ของที่ประชุมเจ้าหนี้โดยมติพิเศษ อาจก่อให้เกิดการสมคบกันระหว่างลูกหนี้กับเจ้าหนี้ที่มีเสียงข้างมาก ทำให้เจ้าหนี้อื่นเสียเปรียบและเจ้าหนี้บางคนอาจจะไม่พอใจในคำขอประนอมหนี้

6. การประนอมหนี้ของลูกหนี้ ในคำขอประนอมหนี้ต้องแสดงข้อความแห่งการประนอมหนี้ หรือวิธีจัดกิจการหรือทรัพย์สินและรายละเอียดแห่งหลักประกันหรือผู้ค้ำประกันถ้ามี แต่มิได้แสดงไว้ว่าลูกหนี้จะนำเงินจากที่ใดมาชำระ ซึ่งจะเห็นได้ว่าในขณะนั้นลูกหนี้ถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว ทรัพย์สินทุกอย่างตกอยู่ในความดูแลของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ลูกหนี้ไม่สามารถประกอบกิจการใดชิ้นใหม่อีกได้ นอกจากทำกิจการที่ค้างค้างอยู่ให้เสร็จสิ้นไปเท่านั้น ฉะนั้นโอกาสที่ลูกหนี้จะนำเงินมาชำระตามแผนการประนอมหนี้ที่ได้แสดงไว้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ จึงมักจะไม่เป็นไปตามที่กำหนดหรืออาจจะไม่สามารถนำเงินมาชำระได้เลย และในบางกรณีลูกหนี้อาจจะไปก่อหนี้ขึ้นใหม่อีก เพื่อนำเงินมาชำระตามกำหนด ซึ่งเป็นการเพิ่มหนี้สินให้แก่ตัวลูกหนี้เองอีก

จะเห็นได้ว่า เมื่อลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว ตามกฎหมายไทยนั้นจะให้โอกาสเจ้าหนี้เท่านั้นในการที่จะฟ้องร้องให้ลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลาย หรืออาจจะฟ้องร้องตามกฎหมายแห่งส่วนตัวลูกหนี้นั้น เมื่อตกเป็นบุคคลที่มีหนี้สินล้นพ้นตัวแล้ว กฎหมายไม่เปิดโอกาสให้ลูกหนี้ปรับปรุงแก้ไขกิจการหรือตัวลูกหนี้เลย กลับจะมีแต่บทบัญญัติที่เป็นผลร้ายแก่บุคคลภายนอกที่ให้ความช่วยเหลือแก้ไขสถานการณ์ของลูกหนี้ โดยหากต่อมาลูกหนี้ล้มละลายบุคคลภายนอกนั้นจะยื่นคำขอรับชำระหนี้ไม่ได้ ตามมาตรา 94 (2) เพราะเป็นหนี้ที่เกิดขึ้นโดยเจ้าหนี้รู้หรือรู้ว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว แต่อย่างไรก็ดี ยังมีบัญญัติในเรื่องการประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย และการประนอมหนี้หลังล้มละลายที่ให้โอกาสลูกหนี้ได้เริ่มต้นชีวิตใหม่บ้าง แต่ก็ เป็นขบวนการที่เกิดขึ้นภายหลังจากที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแก่ลูกหนี้แล้ว ซึ่งลูกหนี้ก็ได้สูญเสียชื่อเสียงทางการค้า และหมดอำนาจในการจัดการทรัพย์สินของตนไปชั่วระยะเวลาหนึ่งแล้วและการดำเนินกิจการของลูกหนี้ก็ต้องหยุดชะงักลงด้วย